

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisi izhajajo vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— „
četrt leta 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvričenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

V imenu vsega učiteljstva prosimo najodločnejše vlado in vse poslance, da bi se slednjič zavzeli za opravičene stvari učiteljstva in ureditev učiteljskih plač obravnavali z vso resnostjo in resnično pošteno voljo v najkrajšem času in z zadovoljivim uspehom.

Učiteljstvo se je posluževalo v popolni meri vseh zakonitih sredstev, da bi se njegovo živlensko vprašanje rešilo, toda vseletni trud je bil do sedaj zaman. Ni se torej čuditi, če je potrpežljivost učiteljstva po dolgoletnem brezuspešnem čakanju izčrpana, zlasti ko so tisoči njegovih rodov, popolnoma obubožani, prišli že ob tisto imetje, ki so ga pridobili za ohranitev življenja. Velik del je v dolgovi, ki so nastali zaradi strašne draginje. Učiteljstvo se nahaja v svoji bedi in skrbeh na robu obupanja.

Ali naj bi se morda učiteljstvo zaradi indiferentnosti in neumevanja odločujočih faktorjev v tem kritičnem trenutku gnalo k obupnemu činu, da bi v povečani meri obrnilo pozornost javnosti na te neverjetne razmere v slovenskih deželah? Uvaževalo se je, da vsenarodno imetje, šolstvo, mora propadati kot imetje, ki mu nepredvidni gospodar ne daje dovolj vzdrževalnih sredstev. Gorje, ako bi učiteljstvo bilo primorano učiti o pravu in pravičnosti tako, kakor se njemu podajata! Zato prosimo najhitrejšo in izdatno pomoči, ki je ne morejo dalje zadrževati poklicani činitelji.

Drugače kličemo na odgovornost za vse zlo, ki je iz teh neznosnih razmer že nastalo ali pa še nastane, vse one, ki so dolžni pridobiti učiteljstvu pravo, pravico in kruh!

Začetek italijanskega vseučilišča v Trstu.

Trst, 12. novembra 1912.

V zadnji številki smo javili in javljamo med »Tržaškimi vestmi« tudi danes, da prično v kratkem na trgovski šoli Revoltella v Trstu italijanska juridična predavanja. Pričeti se imajo še ta mesec, ako se že niso ta hip, ko imajo bralci naš list v rokah.

Med kuratorijem zavoda Revoltella in osrednjo vlado na Dunaju je že vse domnjeno, tako da ni nobenih ovir za pričetek omenjenih predavanj.

Tako stojimo pred dejstvom začetka italijanskega vseučilišča v Trstu. Italijani so dosegli, kar so hoteli imeti.

Z Dunaja poročajo, da se za sedaj prično predavanja v italijanskem jeziku iz treh predmetov. Potem se predavanja popolnijo in se otvori čez leto dni že morda italijanska pravna fakulteta v Trstu. Korak za korakom prihajamo do popolne italijanske univerze v Trstu.

Ko je bil Berchtold v Italiji na obisku pri italijanskem zunanjem ministru, so italijanski listi namignili, da je od tega sestanka pričakovati ugodnih rezultatov tudi glede italijanske univerze v Trstu. In res je v teh dneh izvršen sklep za pričetek italijanskih juridičnih predavanj v Trstu. Tam poleti že je res bilo prišlo na dan, da začno italijanski vseučiliški profesorji jeseni predavati na Revoltelli v Trstu, to-

da jeseni se ni vlada več zmenila za ta projekt, in italijanski visokošolci so bili že zopet zečeli sklepati resolucije in izdajati pozive, da se mora ustanoviti italijanska pravna fakulteta v Trstu. — Sedaj se odvijajo predavanja, troje predavanj se prične takoj, drugo že pride. Izvoljeno ljudstvo prihaja do svojega kulturnega ognjišča . . .

Avstrija potrebuje pomoči Italije na Balkanu, zato avstrijska vlada izpolni rada svojim italijanskim podanikom ono, zaradi česar je bilo obilo viharja tudi v Italiji. — Ves ta tok avstrijske vlade je naperjen proti Jugoslovanom, ki naj bodo pozorni, da ne pridejo še druga presenečenja. — Od nas dol do Carigrada je vse slovensko. Mogočno se je dvignilo te dni Jugoslovanstvo, ali avstrijska vlada, namesto da bi to upoštevala v polni meri in računala z golimi fakti, kaže Balkancem puške in kanone, »svojim« Jugoslovanom v klubovanje in poniževanje pa postavlja v Trst italijansko juridično pravno fakulteto! . . .

Jugoslovanski poslanci, kaj pa delate vi? — Klerikalci uganjajo brezmiselno obstrukcijo. Razbiti hočejo parlament, da s tem napravijo vladi največjo uslugo, sami pa prejmo za to ljudstvu škodljivo delo od hvaležne vlade primerno plačilo! To je delo — zastopnikov ljudstva! Italijani dobe vse, kar hočejo; mi pa po zaslugi svojih poslancev padamo nižje in nižje . . .

Že zopet oblagodarjeni!

Ljubljana, 11. nov. 1912.

Pred desetimi meseci je naš deželni zbor dovolil deželnemu odboru kredita 80.000 K z namenom, da ga ta razdeli kot draginjske doklade neoženim učiteljem in učiteljicam, in z dostavkom, da to razdelitev izvrši deželni odbor — po lastni previdnosti! Nič ni pomagalo ugovarjanje slovenskih naprednih poslancev — »lastna previdnost« je obveljala z glasovi klerikalne večine. V tistem trenutku je bilo takoj vsakomur znano, kaj se skriva za to »previdnostjo« našega slavnega deželnega odbora!

Vršila so se obsežna poizvedovanja, kakor da gre za milijone in kakor da ni vse kranjsko učiteljstvo brez izjeme potrebno nujne in izdatne pomoči! Naša županstva, ki so vsaj na kmetih po večini v klerikalnih rokah, so morala deželnemu odboru poročati o individualnih in lokalnih razmerah učiteljstva. Kako se glase ta poročila, tega seveda ne vemo, a si lahko mislimo. Nič ni izdal ugovor poslanca tov. Gangla, da je tako policijsko poizvedovanje 1. za učiteljstvo poniževalno, 2. je to ustanavljanje te nove inštanice preziranje krajnih in okrajnih šolskih svetov, ki so šolske korporacije in ki bi morale — ako se že mora vršiti tako policijsko vohanje in poročanje — le šolske oblasti dognati, kar hoče deželni odbor vedeti.

Županstva so torej poročala, deželni odbor je pa na podlagi teh poročil zgradil novo svoje krivico! Ta poizvedovanja so trajala polnih 10 mesecev, ko bi bila lahko gotova v enem tednu. Vse to pa zategadelj, da bi bilo videti nazunaj, kako tankovestno ravna deželni odbor in koliko mu je do tega, da vsaj v tem krušnem vprašanju, ki naj potolaži s trohico izboljšanja vsem potrebnim bedo in pomanjkanje, odvrne od sebe že tolikokrat očitano pristranost, diktirano od slepe političke strasti!

Vse je bila samo grda igra z vitalnimi interesi izstradanega kranjskega učiteljstva!

Preteklo soboto je deželni odbor izvršil sklep deželnega zbora. In tudi v tem slučaju — kakor smo slutili že naprej — se je večina deželnega odbora držala svojega turškega načela, da je treba napredno učiteljstvo izstradati, kakor so turški krvoloki izglašovali macedonsko krščansko rajo!

Napredno učiteljstvo je po večini popolnoma izključeno od draginjske doklade, deloma pa dobi ubogih 10% temeljne plače. Vsi Stomškarji pa dobe po 25%, in le tisti, ki so najmanj potrebni in manj zanesljivi — seveda po sodbi deželnega odbora in njegovega informatorja Janka Nepomuka Jegliča — prejmo po 20%!

Deželni odbornik dr. Triller je predlagal, naj se razdeli draginjska doklada enakomerno med vse učiteljstvo, a ta

LISTEK.

Jean Jacques Rousseau in njegov ustavni ideal.

O tem predmetu je predaval v tržaškem »Ljudskem domu« dr. Bogumil Vošnjak, docent na zagrebški univerzi. V naslednjem podajamo ekscerpt predavanja.

Rousseau je eden najvažnejših državoslovcev našega veka. Ne sodi med one, ki krčijo znanosti povsem nova pota, ki razodevajo čisto nove resnice. Anglež Locke in drugi učitelji naravnega prava so imeli že pred njim podobna naziranja o državi in državljanski svobodi, Rousseau sodi bolj med one, ki znajo dati idejam sijajno zunanjo obliko, zaradi katere se bliskoma razširijo in preobrazujejo družabno stanje. O Rousseauju lahko trdimo, da je bil s svojimi plastično izraženimi reki grobokop onemoglega družabnega reda. Njegov velikanski uspeh leži v fascinujoči sili njegovega temperamenta, in je med vsemi, ki so pisali o državi, v pravem pomenu besede »boheme«. Njegovo življenje je burno in njegova izobrazba nepopolna.

Kako si predstavlja Rousseau postanek države? Ko so ljudje živeli še v prastanju, je vladala obča nesigurnost. Samoohranba prisili ljudi, da so sklenili med seboj družabno pogodbo, po kateri podreja vsak svojo voljo in svojo svobodo obči volji, ki stremi za občim blagom in ne za sebičnimi smotri posameznikov. Toda zofizem je, ako pravi Rousseau, da se nikomur ne podreja oni, ki se vsem podreja. Na tak način podreja posameznik vso svojo državljansko voljo kratkoročno ukazu občnosti, ukazu države. To je oni absolutizem države, ki je ostro naperjen proti individualističnemu naziranju. Rousseau uči, da je obči interes najvažnejši, da se temu interesu mora klanjati interes posameznikov in je zato predhodnik onih, ki so se borili za pravično socialno zakonodajo.

Jean Jacques Rousseau je glasnik popolne državljanske enakosti. V tem oziru je njegova »Socialna pogodba« naravnost pripravljala veliko francosko revolucijo. V gorečih besedah oznanja Rousseau svoj novi državljanski ideal in ni nikakor tako kratkeviden, da ne bi videl dejanske nenakosti, ki je med ljudmi. Rousseau zahteva pa le formalno enakost pred zakonom. Zakon naj daje vsakemu enako možnost do razvoja, enake pogoje v boju za

boljše življenje. Rousseau pravi: Razmere uničujejo enakost, ki jo naj pa zakonodaja varuje in ohranjuje. Vsvesti si je tudi, da popolna enakost ni za vsak narod. Kakor Montesquieu, misli tudi on, da enaki zakoni ne morejo veljavni biti za vse narode. Iz političke enakosti izvaja Rousseau tudi gospodarsko enakost. V njegovih državah ne sme biti nikakega udruženja, bodisi gospodarskega, bodisi političkega značaja. Država je edina organizacija, v njej ne sme biti nikakih podorganizacij, nikakih združenj, strokovnih društev. Državi stojijo nasproti nešteti brezmočni atomi, pred katerimi se državni oblasti ni treba bati. Rousseauov vpliv je, da je zakonodaja francoske revolucije prepovedala koalicijsko svobodo delavcev in delodajalcev. Razumljivo je, zakaj je Rousseau imel tako malo smisla za gospodarske organizacije, za gospodarske funkcije države. Srednjeveška fevdalna razbitost, ki je šla roko v roki z visoko razvitim zadružništvom, je naravnost nasprotovala tisti državni enoti, ki si je priborila zmago ob času, ko je postajala suverenost eden najvažnejših znakov moderne države. Rousseau ima pred očmi strogo političke funkcije države, katere suverenski oblasti se klanjajo edino političko in ne gospodarsko enaki državljani.

Švicarska Ženeva, ki je Rousseaua rodno mesto, je ostala ves čas v marsičem njegov politički in ustavni ideal. To je mala republika. Država, ki hoče uveljaviti načela direktne demokracije, ne sme biti velika. Predpogoj demokracije je po Rousseaujevem mnenju, da ni med državljani velike razlike v imovinskem oziru. Strinja se z Aristotelom, da je smatrati za najsrečnejšo ono državo, v kateri ni niti preubogih niti prebogatih ljudi.

»Človek je rojen svoboden in vendar je povsod v okovih.« to so uvodne besede, s katerimi začneja Rousseau svojo »Socialno pogodbo«. To stanje je treba odpraviti. Narod in ne vladar mora imeti najvišjo oblast. Vsi vladajo, vsi so zakonodajalci. Vsi morajo sklepati in skleniti o tem, kar naj veže vse. Zakon je volja vseh. Kaj pa je z onimi, ki so bili pri posvetovanju proti zakonski osnovi? Ti so se skratka motili, tako meni ženevski filozof. Absolutno veljavna je obča volja, izražena v zakonu. Zarotnik in izdajica domovine je oni, ki se noče podrediti obči volji. Prelomil je socialno pogodbo, za njega ni več zakona. Rousseau se ni posrečilo, da bi spravil v sklad občo voljo skupnosti s posameznikovo individualno voljo.

Vsak državljani mora sam biti zako-